

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน
ดนตรี-นาฏศิลป์ ม.3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้เรียบเรียง : นายนันทกร พงศ์เลิศวุฒิ
ดร.โกธาส จิตรกุล
ผู้ตรวจ : นางสาวกรกมล ธิมาชัย
เรืออากาศเอก ธันวา พุ่งทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ บ้านไกรทอง
บรรณาธิการ : นายทฤษฎี เตือนททัย

ผลิตและจัดจำหน่าย

บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด
นางสาวปัญจนิ วิทยสัมพันธ์
101/14 หมู่บ้านเมธิยา 3 ซอย 10
ถนนรัตนธิเบศร์ ตำบลไทรมา อำเภอมือง
จังหวัดนนทบุรี 11000
โทร. 0-2924-6316
08-1445-9968
08-6300-4113
โทรสาร 0-2594-3923
E-mail : editor@muangthaibook.com
Website : www.muangthaibook.com

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี-นาฏศิลป์ ม.3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้เรียบเรียง : นายนันทกร พงศ์เลิศวุฒิ
ดร.โกธาส จิตรกุล
ผู้ตรวจ : นางสาวกรกมล ธิมาชัย
เรืออากาศเอก ธันวา พุ่งทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ บ้านไกรทอง
บรรณาธิการ : นายทฤษฎี เตือนททัย
พิมพ์ครั้งที่ 1 : ธันวาคม 2564
จำนวน : 3,000 เล่ม
จัดทำโดย : บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด
นางสาวปัญจนิ วิทยสัมพันธ์
101/14 หมู่บ้านเมธิยา 3 ซอย 10 ถนนรัตนธิเบศร์
ตำบลไทรมา อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทร. 0-2924-6316, 08-1445-9968,
08-6300-4113
โทรสาร 0-2594-3923
E-mail : editor@muangthaibook.com
Website : www.muangthaibook.com
ISBN : 978-616-281-950-6
ราคา : 75 บาท

"หนังสือเล่มนี้เป็นลิขสิทธิ์ของ บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด ห้ามทำซ้ำ คัดลอก เลียนแบบ
ทำสำเนาตัดแปลง หรือวิธีการอื่นใดไปเผยแพร่ ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้
นอกจากจะได้รับการยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจาก บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด"

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ดนตรี-นาฏศิลป์ ม.3 เล่มนี้ เรียบเรียงขึ้นสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีเนื้อหาตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

เนื้อหาในหนังสือมีทั้งหมด 8 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) ความรู้เกี่ยวกับดนตรีเบื้องต้น (2) ประวัติดนตรีและปัจจัยที่ทำให้งานดนตรีได้รับการยอมรับ (3) การบรรเลงบทเพลงและหลักการสำหรับการจัดการแสดงดนตรี (4) การประพันธ์เพลงเบื้องต้น (5) องค์ประกอบของบทละคร (6) นาฏยประดิษฐ์และหลักการสร้างสรรค์การแสดง (7) หลักการนำเสนองานศิลปะการแสดงและพื้นฐานการวิจารณ์ และ (8) ศิลปะการแสดงกับชีวิต พร้อมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้และคำถามประจำหน่วย เพื่อพัฒนากระบวนการคิด เสริมทักษะความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต และกระบวนการทำงานได้เป็นอย่างดี

ฝ่ายวิชาการ ศูนย์หนังสือ เมืองไทย และผู้เรียบเรียง หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ดนตรี-นาฏศิลป์ ม.3 เล่มนี้ จะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ให้ความรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหา การตัดสินใจ ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน ผู้สอน ตลอดจนที่จะนำไปใช้ให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทั้งนี้ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ฝ่ายวิชาการ ศูนย์หนังสือ เมืองไทย และผู้เรียบเรียง พร้อมน้อมรับคำติชม และกรุณาแจ้งให้สำนักพิมพ์ทราบ เพื่อดำเนินการปรับปรุงในโอกาสต่อไป

นายนันทกร พงศ์เสถียร
ดร.ไกรลาส จิตร์กุล
และ

ฝ่ายวิชาการ ศูนย์หนังสือ เมืองไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	ความรู้เกี่ยวกับดนตรีเบื้องต้น	หน้า
1.1	ความหมายของงานศิลปะ	2
1.2	องค์ประกอบทางดนตรี	2
1.3	องค์ประกอบทางจิตรกรรม	5
1.4	องค์ประกอบทางนาฏศิลป์ไทย	11
1.5	การเปรียบเทียบองค์ประกอบที่ใช้ในงานดนตรีและงานศิลปะอื่น	16
1.6	อิทธิพลของดนตรี	21
	กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 1	33
	คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 1	35

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	ประวัติดนตรีและปัจจัยที่ทำให้งานดนตรีได้รับการยอมรับ	36
2.1	วิวัฒนาการของดนตรี	37
2.2	ปัจจัยที่ทำให้งานดนตรีได้รับการยอมรับ	50
	กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 2	52
	คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 2	54

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	การบรรเลงบทเพลงและหลักการสำหรับการจัดการแสดงดนตรี	55
3.1	การบรรเลงบทเพลง	56
3.2	หลักการสำหรับการจัดการแสดงดนตรี	73
	กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 3	81
	คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 3	84

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	การประพันธ์เพลงเบื้องต้น	85
4.1	หลักการประพันธ์เพลงเบื้องต้น	86
4.2	การเปรียบเทียบความแตกต่างของบทเพลง	93
	กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 4	101
	คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 4	104

	หน้า
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 องค์ประกอบของบทละคร.....	105
5.1 ความหมายของละคร.....	106
5.2 ความสำคัญของละคร.....	107
5.3 องค์ประกอบของละคร.....	107
5.4 ประเภทของละคร.....	115
5.5 รูปแบบการนำเสนอละคร.....	120
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 5.....	124
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 5.....	125
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 นาฏยประดิษฐ์และหลักการสร้างสรรค์การแสดง.....	126
6.1 พัฒนาการของท่ารำจากทำธรมชาติสู่นาฏยประดิษฐ์.....	127
6.2 รูปแบบของการแสดง.....	129
6.3 องค์ประกอบการแต่งกายในวัฒนธรรมไทย.....	137
6.4 รำวงมาตรฐาน.....	144
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 6.....	147
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 6.....	148
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 หลักการนำเสนองานศิลปะการแสดงและพื้นฐานการวิจารณ์.....	149
7.1 หลักการนำเสนอการแสดง.....	150
7.2 การจัดการแสดง.....	152
7.3 คุณค่าและความสำคัญของศิลปะการแสดง.....	156
7.4 พื้นฐานการวิจารณ์งานแสดง.....	157
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 7.....	159
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 7.....	160
หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 ศิลปะการแสดงกับชีวิต.....	161
8.1 คุณค่าของนาฏศิลป์ไทยกับสังคม.....	162
8.2 ความสำคัญและบทบาทของนาฏศิลป์และการละครในชีวิตประจำวัน.....	173
8.3 การอนุรักษ์นาฏศิลป์.....	177
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 8.....	181
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 8.....	182
บรรณานุกรม.....	183

สาระที่ 2

ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1

เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

ศ 2.1 ม.3/1 เปรียบเทียบองค์ประกอบที่ใช้ในงานดนตรีและงานศิลปะอื่น

ศ 2.1 ม.3/6 อธิบายเกี่ยวกับอิทธิพลของดนตรีที่มีต่อบุคคลและสังคม

สาระสำคัญ

ความรู้เกี่ยวกับดนตรีเบื้องต้น โดยเฉพาะการเปรียบเทียบองค์ประกอบที่ใช้ในงานดนตรีและงานศิลปะอื่นจะทำให้ผู้เรียนมีพื้นฐานทางความคิด และทักษะในการเชื่อมโยงปัจจัยต่าง ๆ อย่างสมเหตุสมผลมากขึ้น อีกทั้งเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจ และส่งเสริมจินตนาการในการสร้างสรรค์งานศิลปะให้ผู้เรียนได้ ส่วนความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของดนตรีที่มีต่อบุคคล และสังคม จะทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า ประโยชน์ และความจำเป็นของดนตรีมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขต่อไปในอนาคต

1.1 ความหมายของงานศิลปะ

ตั้งแต่อดีตมีการถกเถียงกันเกี่ยวกับความหมายของ “ศิลปะ (Art)” มาโดยตลอด ซึ่งยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าแท้จริงแล้วความหมายและคำจำกัดความของคำว่า “ศิลปะ” นั้น ไม่เคยหยุดนิ่ง และไม่เคยตายตัว แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย อีกทั้งขึ้นอยู่กับแนวคิดและความเชื่อของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสามารถกล่าวโดยสรุปพอสังเขปได้ว่า “ศิลปะ” หมายถึง สิ่งที่แสดงออกซึ่งความสวยงาม เรื่องราว และคุณค่าที่อยู่ในของผู้สร้างสรรค์ผลงานให้ปรากฏต่อสาธารณชน โดยใช้วิธีการถ่ายทอดผ่านสื่อกลางชนิดต่าง ๆ (ธนภัทร รุ่งธนาภิรมย์. 2557 : 16-17)

นอกจากนี้ ศิลปะยังถูกแบ่งออกเป็นลักษณะต่าง ๆ โดยพิจารณาจากวิธีการเสพหรือประสาทสัมผัสที่ใช้สำหรับรับรู้ในงานศิลปะแขนงนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การมองเห็นและการฟัง” ทำให้สามารถแบ่งศิลปะออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. **โสตศิลป์** หมายถึง ศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยการฟัง
 2. **ทัศนศิลป์** หมายถึง ศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยการมองเห็น
 3. **โสตทัศนศิลป์** หมายถึง ศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยการมองเห็นและการฟัง
- สำหรับชั้นเบื้องต้นจะกล่าวถึงศิลปะทั้งหมดเพียง 3 แขนง ดังนี้
1. **ดนตรี (Music)** หมายถึง งานศิลปะที่แสดงออกด้วยเสียง ถือว่าเป็นโสตศิลป์
 2. **จิตรกรรม (Painting)** หมายถึง งานศิลปะที่แสดงออกด้วยการวาดและการระบายสี ถือว่าเป็นทัศนศิลป์
 3. **นาฏศิลป์ไทย (Thai Dance)** หมายถึง งานศิลปะที่แสดงออกด้วยอาภรณ์กายาท่าง ส่วนใหญ่ใช้ดนตรีประกอบ ถือว่าเป็นโสตทัศนศิลป์
- ศิลปะทั้ง 3 แขนงในข้างต้น ได้แก่ ดนตรี จิตรกรรม และนาฏศิลป์ ล้วนแต่มีส่วนประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญ เมื่อนำมาผสมผสานเข้าด้วยกันทำให้เกิดเป็นงานศิลปะที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน โดยองค์ประกอบของศิลปะแต่ละแขนงมีรายละเอียด ดังนี้

1.2 องค์ประกอบทางดนตรี

ดนตรี ถือว่าเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่มนุษย์นำเสียงมาเรียบเรียงและสอดประสานเข้าไว้ร่วมกันด้วยความคิดสร้างสรรค์อย่างมีตรรกะและเป็นระบบแบบแผน โดยเสียงต่าง ๆ เหล่านั้นทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสื่อสารเรื่องราว และถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกถึงผู้ฟัง ดังนั้น ดนตรีจึงถูกนิยามให้เป็นโสตศิลป์

องค์ประกอบทางดนตรี หมายถึง ส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญ และเป็นพื้นฐานทำให้เกิดเป็นดนตรีหรือบทเพลงขึ้นมา สำหรับชั้นเบื้องต้นจะกล่าวถึงองค์ประกอบทางดนตรีที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายและสามารถเปรียบเทียบกับองค์ประกอบของศิลปะแขนงอื่นอย่างเห็นได้ชัด

1.2.1 เสียง (Tone)

เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของวัตถุบางสิ่งบางอย่าง แล้วเกิดเป็นคลื่นเสียงที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า แต่มนุษย์สามารถรับรู้ถึงคลื่นเสียงดังกล่าวได้ด้วยประสาทสัมผัสอื่น คือ “การฟังหรือการได้ยินด้วยหู” ซึ่งเสียง ณ ที่นี้หมายถึงเสียงที่มีการสั่นสะเทือนอย่างเป็นระบบ สม่าเสมอคงที่ เกิดมาจากการตั้งใจในการสร้างสรรค์ของมนุษย์ เปรียบได้กับการร้องเพลง รวมไปถึงการบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดใดชนิดหนึ่ง ด้วยวิธีการใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นการตี การสี การดี การเป่า เป็นต้น

1.2.2 ลักษณะจังหวะ (Rhythm)

จังหวะในบทเพลงเป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างความยาวของเสียงกับเวลา เช่น หากมีความยาวเสียงมากจะใช้เวลานาน และตรงกันข้ามกัน หากมีความยาวเสียงไม่มากจะใช้เวลาน้อยลงไปด้วย เป็นต้น เปื่องต้นหากกล่าวถึงจังหวะในบทเพลง ให้ลองจินตนาการถึงจังหวะที่เกิดขึ้นภายในร่างกายของเรา เช่น การหายใจเข้า การหายใจออก การเต้นของหัวใจ เป็นต้น หรืออาจนึกถึงกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การเดิน การวิ่ง เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้กล่าวนำมาซึ่งต้นล้นมีจังหวะดำเนินควบคู่ไปด้วย ซึ่งดนตรีหรือบทเพลงก็มีจังหวะในลักษณะเดียวกันดำเนินไปเรื่อย ๆ เช่นกัน

1.2.3 ทำนอง (Melody)

ทำนองเป็นส่วนผสมระหว่างเสียงและลักษณะจังหวะ โดยเกิดขึ้นจากการนำเสียงมาจัดเรียงด้วยความคิดสร้างสรรค์ พร้อมกันนั้นกำหนดลักษณะจังหวะ ความถี่-ยาวของเสียง รวมไปถึงความถี่ความต่ำของจังหวะไปในเวลาเดียวกัน ลักษณะของทำนองเพลงมีหลากหลายรูปแบบ อาทิ บางครั้งทำนองอาจมีการเคลื่อนไหวที่รวดเร็ว ทิศทางที่หลากหลาย และสลับเสียงสูง-ต่ำบ่อยครั้ง ทำให้ทำนองมีความโดดเด่น หรือบางครั้งอาจเป็นทำนองที่เรียบง่าย ฟังเพียงครั้งเดียวแล้วติดหูสามารถร้องตามได้ เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้ประพันธ์แต่ละคน

1.2.4 เสียงประสาน (Harmony)

เสียงประสาน คือ การผสมผสานเสียงหรือการใช้เสียงมากกว่า 1 เสียงไปพร้อม ๆ กันในบทเพลง ไม่ว่าจะเป็นความตั้งใจในการผสมผสานเสียงแนวตั้งหรือแนวนอนก็ตาม สำหรับขั้นเบื้องต้นเสียงประสานจะทำให้ทำนองของบทเพลงมีความเด่นชัดมากขึ้น ส่งผลให้บทเพลงมีเสียงที่กลมกลืน ฟังแล้วไพเราะ

1.2.5 สีสัมผัสเสียง (Timbre หรือ Tone Color)

สีสัมผัสเสียง หมายถึง เอกลักษณ์ของเสียงที่เครื่องดนตรีชนิดนั้น ๆ สร้างออกมาได้ นึกถึงเมื่อได้ฟังเสียงร้องของผู้หญิงและผู้ชาย จะสามารถจำแนกออกได้ว่าเสียงร้องใดเป็นผู้หญิง เสียงร้องใดเป็นผู้ชาย เช่นเดียวกันกับเครื่องดนตรีแต่ละชนิดแต่ละประเภท ก็จะมีสีสัมผัสของเสียงที่ไม่เหมือนกัน อาทิ เสียงของเปียโน (Piano) เสียงทรัมเป็ต (Trumpet) เสียงขลุ่ย เป็นต้น

รูปที่ 1.1 เครื่องดนตรีสากลประเภทคีย์บอร์ด : แกรนด์เปียโน

(ที่มา : <https://shopee.co.th/> <https://www.pianounitedthai.com/a/92589>)

รูปที่ 1.2 เครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่องสมทองเหลือง : ทรัมเป็ต

(ที่มา : <https://commons.wikimedia.org/wiki/Trumpet>

<https://www.amazon.com/Etude-ETR-100-Student-Trumpet-Lacquer/dp/B001P3ZH2C>)

รูปที่ 1.3 เครื่องดนตรีไทยประเภทเป่า : เปีย

(ที่มา : <https://shopee.co.th/>)

1.2.6 ลักษณะของเสียง (Characteristics of Sound)

ลักษณะของเสียง หมายถึง ลักษณะของเสียงที่นักดนตรีบรรเลงสร้างสรรค์ด้วยเครื่องดนตรีออกมาว่ามีส่วนอย่างไร เช่น ร่าแรง อ่อนหวาน ดุคิม เศร้าโศก เป็นต้น ไม่เพียงเท่านั้นลักษณะของเสียงยังรวมไปถึงความดัง-เบา (Dynamic) และการควบคุมลักษณะเสียง (Articulation) อาทิ การกระแทกเสียง การเน้นเสียง การเชื่อมเสียง การทำให้เสียงสั้น-ยาวโดยไม่เกี่ยวข้องกับจังหวะ เป็นต้น ซึ่งสิ่งนี้ได้กล่าวมาในข้างต้นล้วนแต่เป็นเทคนิคสำคัญในการบรรเลงเพลงให้มีอารมณ์มากขึ้น

1.2.7 สังคีตลักษณ์หรือรูปแบบ (Forms)

สังคีตลักษณ์หรือรูปแบบ หมายถึง โครงสร้างของบทเพลงแต่ละบท เปรียบได้กับโครงสร้างของบ้านหรือโครงสร้างของรถ ลองจินตนาการเปรียบเทียบบ้านชั้นเดียวจะมีโครงสร้างที่ต่างจากโครงสร้างของอาคารเรียน หรือรถถังจะมีโครงสร้างที่ไม่เหมือนรถกระบะ ซึ่งบทเพลงแต่ละประเภทจะมีโครงสร้างที่ต่างกันไปเช่นกัน โดยทั่วไปแล้วไม่ว่าจะเป็นดนตรีหรือบทเพลงใดก็ตามล้วนแต่มีสังคีตลักษณ์ทั้งสิ้น

1.3 องค์ประกอบทางจิตรกรรม

จิตรกรรม คือ ศิลปะที่แสดงอารมณ์ความรู้สึก หรือบรรยาย ถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยการวาดและการระบายสี ผสมผสานกับองค์ความรู้ในส่วนของ การจัดวางองค์ประกอบศิลป์ให้มีความสวยงาม มนุษย์สามารถรับรู้คุณค่าของงานจิตรกรรมด้วย “สายตาหรือการมองเห็น” จึงกล่าวได้ว่า จิตรกรรมเป็นทัศนศิลป์แขนงหนึ่งนั่นเอง

งานจิตรกรรมที่รู้จักกันโดยทั่วไป ตัวอย่างเช่น ภาพวาด ภาพพิมพ์ ภาพตัดปะ เป็นต้น จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าโดยพื้นฐานแล้วงานจิตรกรรมจะเป็นชิ้นงานศิลปะที่มีเพียง 2 มิติ คือ ไม่มีความหนา ความสูง และความลึก ส่งผลให้งานจิตรกรรมมีความแตกต่างจากงานประติมากรรมและงานสถาปัตยกรรมอย่างเห็นได้ชัด โดยองค์ประกอบสำคัญชิ้นพื้นฐานของงานจิตรกรรม มีดังนี้

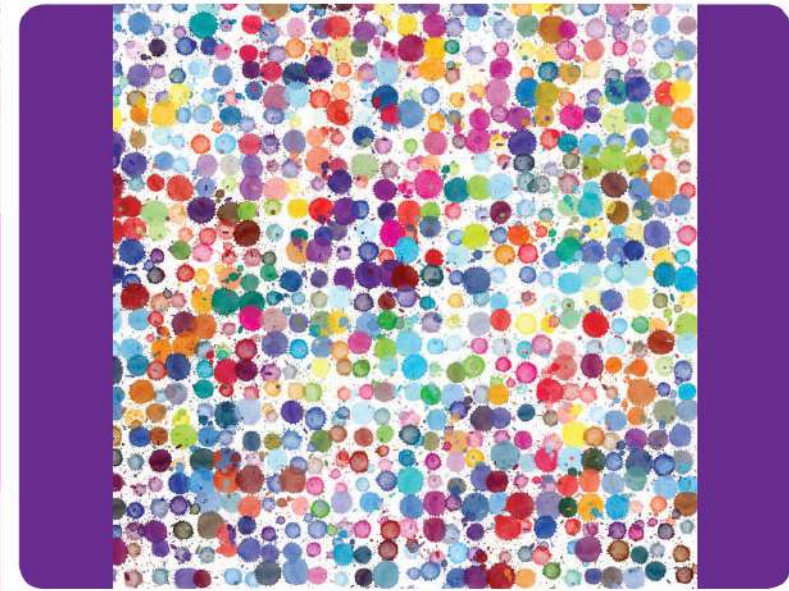

รูปที่ 1.4 ภาพวาดทุ่งข้าวสาลีกับกา : วินเซนต์ แวน โก๊ะ (Wheatfield with Crows : Vincent van Gogh)
(ที่มา : <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/S0149V1962>)

1.3.1 จุด (Dot หรือ Point)

จุด หมายถึง องค์ประกอบที่เล็กที่สุดหากเปรียบเทียบกับองค์ประกอบอื่น ๆ ภายในชิ้นงาน โดยทั่วไปจุดต้องไม่มีความยาว ความสูง หรือความกว้างที่เป็นนัยสำคัญ อาจกล่าวได้ว่า จุดเป็นต้นกำเนิดหรือพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดองค์ประกอบศิลป์อื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น เส้น รูปร่าง รูปทรง เป็นต้น

นอกจากนี้ จุดไม่จำเป็นต้องเป็นเพียงวงกลมสีขนาดเล็กเสมอไปอีกด้วย บางครั้งจุดอาจมีรูปร่างอื่นที่ต่างออกไปก็ได้ เช่น สีเหลี่ยม สามเหลี่ยม ดาว เป็นต้น เพียงแต่เมื่อเทียบกับองค์ประกอบอื่น ๆ แล้วต้องมีขนาดเล็กกว่าหรือเล็กที่สุด

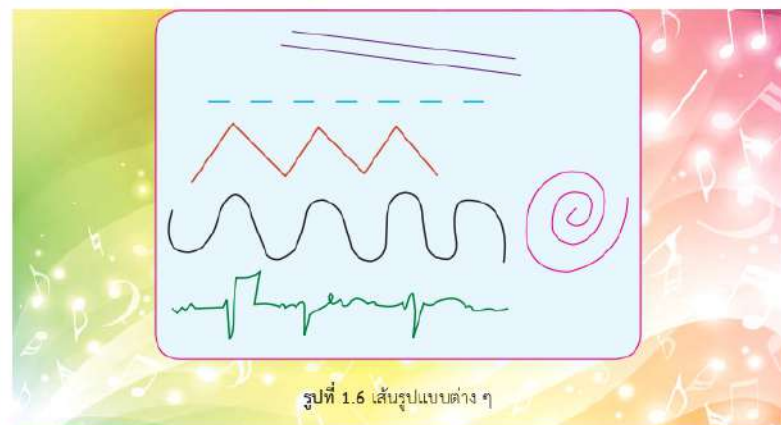

รูปที่ 1.5 จุด

(ที่มา : <https://pixabay.com/>)

1.3.2 เส้น (Line)

คุณลักษณะที่สำคัญของ “เส้น” คือ เมื่อพิจารณาแล้วต้องมีความยาว ซึ่งสามารถมีความกว้างได้ แต่ต้องอยู่ในขนาดที่เหมาะสมไม่เช่นนั้นจะสูญเสียความเป็นเส้นไป อาจกล่าวได้อีกอย่างว่า เส้น คือ การนำจุดมาลากต่อกันจนมีความยาวก็ได้ อย่างไรก็ดี เส้นมีหลากหลายรูปแบบ เช่น เส้นตรง เส้นโค้ง เส้นประ เส้นหยัก เป็นต้น ซึ่งเส้นแต่ละรูปแบบจะให้อารมณ์ความรู้สึกต่างกันไป

รูปที่ 1.6 เส้นรูปแบบต่าง ๆ

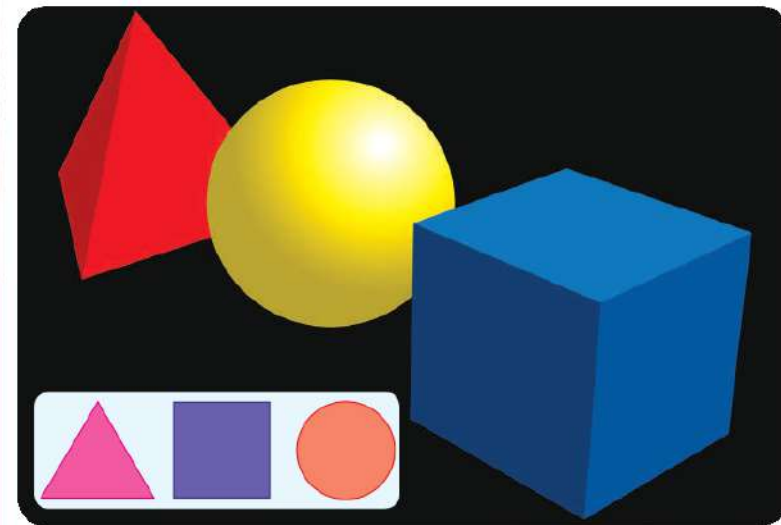
1.3.3 จังหวะ

แท้จริงแล้วสำหรับ “จังหวะในงานจิตรกรรม” เป็นการวาดวงค์ประกอบศิลป์อย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบศิลป์ใด ๆ ก็ตามกับพื้นที่ภายในตัวงาน อาจเป็นการซ้ำอย่างสม่ำเสมอหรือการเว้นวรรคให้เกิดจังหวะที่ดี หรือจังหวะที่ห่างภายในงานก็ได้ ซึ่งความถี่ความห่างของจังหวะทำให้แต่ละภาพสื่ออารมณ์ที่ต่างกันออกไป สามารถกล่าวได้อีกอย่าง คือ จังหวะในงานจิตรกรรมเป็นการสร้างพื้นที่ว่างหรือสร้างพื้นที่ระหว่างองค์ประกอบศิลป์ภายในภาพนั่นเอง

รูปที่ 1.7 การซ้ำจุดที่ทำให้เกิดจังหวะสม่ำเสมอที่ภายในภาพ
(ที่มา : <https://pixabay.com/>)

1.3.4 รูปร่างและรูปทรง (Shape and Form)

รูปร่างและรูปทรง หมายถึง การนำเส้นมาใช้ประกอบกันจนเกิดเป็นลักษณะต่าง ๆ หรือแสดงออกเป็นรูปร่างอะไรก็ตามที่เมื่อมองเห็นแล้วจะทำให้นึกถึงสิ่งต่าง ๆ ทั้งนี้รูปร่างสามารถเป็นได้ทั้งรูปร่าง 2 มิติ และ 3 มิติ ส่วนรูปทรงหมายถึงรูปทรงที่เป็น 3 มิติเท่านั้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ รูปร่างเรขาคณิต รูปร่างอ้างอิง และรูปร่างนามธรรม

รูปที่ 1.8 รูปร่างและรูปทรงเรขาคณิต 2 มิติ และ 3 มิติ

(ที่มา : <https://sites.google.com/site/tharikaart2018/home/phaph-2-miti-laea-3-miti>)

1.3.5 ขนาด ระยะ และสัดส่วน (Size Distance and Proportion)

ขนาด ระยะ และสัดส่วน เกิดขึ้นจากใช้องค์ประกอบศิลป์ต่าง ๆ ภายในชิ้นงานให้มีขนาดไม่เท่ากัน ส่งผลให้เกิดการเปรียบเทียบของขนาดเล็ก-ใหญ่ขึ้น โดย “ระยะ” จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความใกล้ชิด ความไกลของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏต่อสายตาเรา ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับขนาดและสัดส่วนนั่นเอง อาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่อยู่ระยะใกล้จะดูมีขนาดใหญ่กว่าสิ่งที่มีระยะห่างไกลออกไป ปัจจัยเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้งานจิตรกรรมสามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกได้มากขึ้นไปอีกขั้น และแสดงอารมณ์ที่ต่างกันอย่างออกปอีกด้วย เช่น สิ่งที่มีขนาดใหญ่ยังอีกอาจทำให้รู้สึกถึงความทรงพลังหรือน่ากลัว เป็นต้น

รูปที่ 1.9 ขนาด ระยะ และสัดส่วน
(ที่มา : มนตรี ตราโมท. 2532)

1.3.6 สี (Color)

สีเกิดจากการที่แสงไปตกกระทบกับวัตถุบางสิ่งบางอย่าง และแสงเหล่านั้นสะท้อนกลับเข้ามาที่ตาของมนุษย์ ทำให้สามารถรับรู้หรือมองเห็นเป็นสีต่าง ๆ นั้นเอง สีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการสร้างงานจิตรกรรม เนื่องจากสีสามารถโน้มน้าวและสร้างอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ให้กับจิตใจมนุษย์ได้เป็นอย่างดี สีที่สดใสมากทำให้เกิดความรู้สึกที่สนุกสนาน ส่วนสีที่หม่นหมองสามารถสร้างอารมณ์ที่โศกเศร้าเสียใจได้ นอกจากนี้ สีต่าง ๆ ยังสามารถนำมาผสมรวมกันด้วยสัดส่วนที่ถูกต้องจะทำให้เกิดสีสันใหม่ ๆ ขึ้นอีกด้วย

รูปที่ 1.10 สี
(ที่มา : <https://unsplash.com/>)

1.3.7 แสงและเงา (Light and Shadow)

แสงและเงาเป็นการสร้างมิติให้กับภาพวาดหรืองานจิตรกรรมให้มีความสมจริงและมีความงดงามมากขึ้น สำหรับขั้นเบื้องต้นเมื่อไหร่ก็ตามที่แสงตกกระทบวัตถุหรือจุดใดจุดหนึ่งก็จะเกิดเงาขึ้นเสมอ ดังนั้น แสงและเงาเป็นสิ่งที่คู่กัน นอกจากนี้แสงและเงาในงานจิตรกรรมอาจเป็นการเลียนแบบสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในธรรมชาติ หรือเป็นแสงและเงาที่เกิดขึ้นจากจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ซึ่งอาจขัดกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในธรรมชาติก็ได้ อย่างไรก็ตาม การสร้างแสงและเงาในภาพวาดนั้นมีหลักการที่เป็นแบบแผนอยู่

รูปที่ 1.11 แสงและเงา
(ที่มา : <https://www.vangoghmuseum.nl/en>)

1.4 องค์ประกอบทางนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทย คือ ศิลปะแขนงหนึ่งที่ใช้ “ลีลาท่าทาง” อย่างมีแบบแผนชัดเจนในการสื่อสารเรื่องราวและบรรยายอารมณ์ความรู้สึกถึงผู้ชม นาฏศิลป์ไทยสามารถจำแนกออกได้หลากหลายลักษณะ เช่น การฟ้อน การรำ โขน ละคร ระบำ นาฏศิลป์พื้นเมือง เป็นต้น ไม่เพียงเท่านั้นนาฏศิลป์ไทยส่วนใหญ่จะใช้ดนตรีเข้ามาบรรเลงประกอบการแสดงด้วย เพื่อทำให้เกิดความสนุกสนานบันเทิงใจ และทำให้การแสดงครั้งนั้น ๆ มีความสมบูรณ์มากขึ้น

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะที่ต้องอาศัยการมองเห็น ร่วมกับการฟังบทเพลงถึงสามารถรับรู้ความงามของการแสดงได้อย่างครบถ้วน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า นาฏศิลป์ไทยเป็นโสตทัศนศิลป์นั่นเอง นอกจากนี้ นาฏศิลป์ไทยยังเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยที่ส่งต่อกันมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงในยุคปัจจุบัน ถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง องค์ประกอบขั้นพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทยสามารถแบ่งได้ ดังนี้

1.4.1 การฟ้อนรำหรือลีลาท่ารำ

การสื่อสารระหว่างมนุษย์กับมนุษย์มีหลายวิธี โดยวิธีที่คุ้นเคยเป็นอย่างดี คือ การสื่อสารด้วยการพูดหรือภาษาพูด นอกเหนือจากการพูดแล้ว มนุษย์ยังสามารถเข้าใจท่าทางต่าง ๆ ที่สื่อความหมายออกมาได้ ท่าทางเหล่านั้นเรียกว่า ภาษากายหรืออวัจนภาษา เช่น การใช้มือเป็นสัญญาณแสดงถึงสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การขอ การสั่งให้หยุด รวมไปถึงการแสดงออกทางสีหน้าด้วยการยิ้ม อาจแปลว่าบุคคลนั้นกำลังมีความสุขหรือความยินดี เป็นต้น

รูปที่ 1.12 ภาษากาย : สัญญาณมือสั่งให้หยุด

(ที่มา : <https://unsplash.com/v>)

มนุษย์นำท่าทาง การเคลื่อนไหวของร่างกาย และอาการกับิริยาต่าง ๆ รวมถึงกิจวัตรประจำวันเหล่านั้น มาประดิษฐ์แต่งเติมผสมผสานเข้ากับจินตนาการ เพื่อให้สวยงาม วิจิตรพิสดาร และมีความศิลปะมากขึ้น ทำให้เกิดเป็น “การฟ้อนรำหรือลีลาท่ารำ” ขึ้น

อาจกล่าวได้ว่า ท่วงท่าลีลาของการฟ้อนรำเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดของนาฏศิลป์ โดยมนุษย์นำท่วงท่าต่าง ๆ มาร้อยเรียงให้สอดคล้องกับทำนองและจังหวะของดนตรี เพื่อสร้างเป็นเรื่องราว ใช้สื่อความหมาย ความคิด อารมณ์ และความรู้สึก

รูปที่ 1.13 การฟ้อนรำหรือลีลาท่ารำ

1.4.2 เนื้อร้องและทำนองเพลง

อย่างที่ได้อธิบายไว้ก่อนหน้านี้ว่า ส่วนใหญ่นาฏศิลป์ไทยจะมีดนตรีหรือบทเพลงเข้ามาประกอบ จึงส่งผลให้เนื้อร้องและทำนองเพลงเป็นส่วนประกอบอีกหนึ่งอย่างที่สำคัญมาก เนื่องจากท่วงท่าลีลาของการฟ้อนรำต้องสื่อสารความหมายให้สอดคล้องกับเนื้อร้อง รวมถึงการออกแบบท่าทางต้องมีความอ่อนช้อยหรือแข็งแรงให้ไปในทิศทางเดียวกันกับลีลาของท่วงทำนองเพลง

1.4.3 จังหวะ

สำหรับจังหวะในนาฏศิลป์ไทย มักอ้างอิงตามจังหวะในบทเพลง โดยจังหวะในบทเพลงที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจะเป็นตัวกำหนดความถี่ ความห่าง หรือระยะเวลาของท่วงท่าลีลาการฟ้อนรำ รวมไปถึงความช้า-เร็วในท่ารำรายรำอีกด้วย ดังนั้น จังหวะจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ส่งผลให้การแสดงแต่ละชุดนั้นสื่ออารมณ์และแสดงความรู้สึกที่ต่างกันออกไป

1.4.4 การแต่งกาย

นาฏศิลป์ไทยใช้การแต่งกายที่ไม่เหมือนกันให้กับนักแสดงแต่ละคน เพื่อบ่งบอกถึงบทบาทและแสดงให้ผู้ชมรู้ว่าเป็นตัวละครใดในการแสดงนั้น ดังนั้น การแต่งกายเป็นสิ่งที่ทำให้การแสดงนาฏศิลป์ไทยมีความชัดเจน เสมือนจริง และสวยงามตระการตามากขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแสดงละครนอก ละครใน และการแสดงโขนที่มีหลากหลายตัวละคร ไม่ว่าจะเป็น พระราม พระลักษมณ์ นางสีดา ทหารลิงและยักษ์ชั้นต่าง ๆ รวมไปถึงการระบำบางชนิดที่แบ่งเป็นตัวละครและตัวนาง เช่น ระบำพราหมณ์ ละครระบำควดตึง ระบำฤๅษณ์ ละครระบำย่องหัด ระบำสืบท เป็นต้น

1.4.5 การแต่งหน้า

เพราะบทบาทแต่ละบทหรือตัวละครแต่ละตัวในการแสดงนาฏศิลป์ไทยมีรายละเอียดที่ต่างกันออกไป เช่น อาวุธ ชาติกำเนิด เผ่าพันธุ์ เป็นต้น ดังนั้นการใช้เครื่องแต่งกายเพียงอย่างเดียวในการบ่งบอกและแสดงถึงตัวละครนั้น ๆ จึงไม่พอ ส่งผลให้ “การแต่งหน้า” มีความสำคัญสำหรับนาฏศิลป์ไทยเป็นอย่างยิ่ง

การแต่งหน้าจะทำให้ผู้ชมรับรู้ได้ถึงเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของแต่ละตัวละครได้ชัดเจน ส่งผลให้ผู้ชมซาบซึ้งถึงความงามและมีความรู้สึกร่วมกับเรื่องราวของการแสดงมากขึ้นอีกชั้น กล่าวได้ว่า การแต่งหน้าเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่เพิ่มเติมให้นาฏศิลป์ไทยมีความสมบูรณ์ขึ้น

รูปที่ 1.15 การแต่งหน้าในการแสดงนาฏศิลป์ไทย
(ที่มา : https://oer.learni.in.th/search_detail/result/180115)

รูปที่ 1.14 การแต่งกาย : ตัวพระและตัวนาง
(ที่มา : <https://sites.google.com/site/khon5752/kar-ta-eng-kay-khng-khon/kartaengkaykhngkhon>)

1.4.6 อุปกรณ์การแสดงละคร

นาฏศิลป์ไทยหลายประเภทมักมีวัสดุสิ่งของที่เป็นส่วนประกอบสำคัญในการแสดง นอกเหนือจากท่วงท่าลีลาในการรำว่าด้วย ซึ่งวัสดุเหล่านั้นถูกเรียกว่า “อุปกรณ์การแสดงละคร” โดยส่วนใหญ่นักแสดงจะถืออุปกรณ์เหล่านั้นขณะทำการแสดงอยู่

บางครั้งอุปกรณ์การแสดงละครต่าง ๆ จะเป็นตัวกำหนดแนวทางการออกแบบท่วงท่าให้มีนาฏยลักษณะเฉพาะสำหรับการแสดงชุดนั้น ๆ อีกทั้งเพื่อให้ท่าร่ายสอดคล้องสวยงาม เมื่อนักแสดงต้องถือ

สิ่งของเหล่านั้นอีกด้วย โดยอุปกรณ์การแสดงละครอาจเป็นอาวุธจำลอง เครื่องมืออื่น ๆ พานดอกไม้ เป็นต้น รวมไปถึงฉากที่ใช้ประกอบการแสดงครั้งนั้น ๆ

รูปที่ 1.16 อุปกรณ์การแสดงละคร : อาวุธจำลอง
(ที่มา : <https://sites.google.com/site/nantana551121731/reuxng-thi1-pra-wati-nad-silp-thiy>)

รูปที่ 1.17 อุปกรณ์การแสดงละคร : พานดอกไม้
(ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=VF412KTRi5I>)

1.4.7 เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบการแสดง

อีกหนึ่งองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการแสดงนาฏศิลป์ไทย คือ เครื่องดนตรีไทย หรือวงดนตรีไทยที่ใช้ในการบรรเลงประกอบการแสดง เพื่อเพิ่มอารมณ์และชีวิตชีวา โดยวงดนตรีที่นิยมนำมาใช้บรรเลงร่วมกับการแสดงนาฏศิลป์ไทย ได้แก่ วงปี่พาทย์ขนาดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น วงปี่พาทย์เครื่องห้า วงปี่พาทย์เครื่องคู่ และวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่

นอกจากนี้ บทเพลงที่ใช้บรรเลงควบคู่กับการแสดงนาฏศิลป์ไทยมีหลากหลายลักษณะ เช่น การแสดงโขนมักบรรเลงบทเพลง 2 ลักษณะ ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์ คือ บทเพลงที่ไม่มีเนื้อร้อง เพลงหน้าพาทย์จะบรรเลงประกอบการฟ้อนรำหรือลีลาท่าทำเพื่อให้งังหวะเป็นหลัก ส่วนบทเพลงอีกลักษณะ คือ เพลงร้อง เป็นบทเพลงที่เนื้อร้องบรรยายถึงเรื่องราวต่าง ๆ ในการแสดงหรือแสดงถึงความรู้สึกของตัวละคร บางครั้งเพลงร้องอาจเป็นการร้องเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบก็ได้

รูปที่ 1.18 วงปี่พาทย์เครื่องห้า

(ที่มา : http://119.46.166.126/salf_all/selfaccess8/m2/657/lesson2/lesson2.php)

รูปที่ 1.19 วงปี่พาทย์เครื่องคู่

(ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=nX3ztBx0_kw)

รูปที่ 1.20 วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่

(ที่มา : <https://sites.google.com/view/musicnhp/aywicha/dntri-m-6/>)

1.5 การเปรียบเทียบองค์ประกอบที่ใช้ในงานดนตรีและงานศิลปะอื่น

1.5.1 การเปรียบเทียบองค์ประกอบทางดนตรีและทางจิตรกรรม

องค์ประกอบทางดนตรีและองค์ประกอบของจิตรกรรมที่ได้กล่าวถึงในข้างต้นทั้งหมด จะเห็นได้ว่ามีรายละเอียด รวมไปถึงคำจำกัดความที่คล้าย เหมือน และต่างกันอยู่เห็นได้ชัด สำหรับขั้นพื้นฐานแล้ว สามารถเปรียบเทียบองค์ประกอบเหล่านั้นได้ตามตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 เปรียบเทียบองค์ประกอบทางดนตรีและทางจิตรกรรม

องค์ประกอบทางดนตรี	องค์ประกอบทางจิตรกรรม
เสียง	จุด
ลักษณะจังหวะ	จังหวะ
ทำนอง	เส้น
เสียงประสาน	ขนาด ระยะ และสัดส่วน
สีสนเสียง	สี
ลักษณะของเสียง	แสงและเงา
สังคีตลักษณ์หรือรูปแบบ	รูปร่างและรูปทรง

จากการเปรียบเทียบองค์ประกอบทางดนตรีและทางจิตรกรรมในตารางที่ 1.1 กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. เสียงและจุด ทั้งเสียงและจุด ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่เป็นพื้นฐานที่สุด หรือกล่าวได้ว่า เป็นจุดกำเนิดที่ส่งผลให้เกิดเป็นองค์ประกอบสำคัญอื่น ๆ ต่อมาของศิลปะทั้ง 2แขนง

2. **ลักษณะจังหวะและจังหวะ** จังหวะสำหรับดนตรีเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเวลา ส่วนจังหวะสำหรับจิตรกรรมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ภายในงาน ซึ่งทั้ง 2 สิ่งนี้ทำให้ชิ้นงานศิลปะแต่ละชิ้นสื่ออารมณ์ที่ต่างกันออกไป

3. **ทำนองและเส้น** ทำนองของดนตรีเป็นการผสมผสานระดับเสียงต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งเปรียบเทียบกับเส้นในงานจิตรกรรมที่กล่าวได้ว่าเป็นการลากจุดหลาย ๆ จุดจนมีความยาวเป็นเส้น นอกจากนี้ ระดับเสียงสูงต่ำในท่วงทำนองยังทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกที่ต่างกันไป เช่นกันกับเส้นที่มีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งแสดงอารมณ์ไม่เหมือนกัน

4. **เสียงประสานและขนาด ระยะ สัดส่วน** เสียงประสานที่คิดจะทำให้ทำนองในบทเพลงมีความโดดเด่นเฉพาะขึ้น เปรียบได้กับขนาด ระยะ และสัดส่วนที่ถูกต้องการในการวาดภาพ ซึ่งจะส่งผลให้งานจิตรกรรมชิ้นนั้น ๆ เกิดจุดเด่นและมีความสวยงามมากขึ้น

5. **สีสันเสียงและสี** สีสันของเสียงเครื่องดนตรีที่มีความหลากหลาย เปรียบได้กับสีที่ใช้ในการระบายสีลงไปในภาพ เมื่อนำเครื่องดนตรีมาบรรเลงรวมกันเป็นวงดนตรีจะทำให้เกิดเป็นสีสันเสียงรูปแบบใหม่ เช่นเดียวกันกับเมื่อนำสีต่าง ๆ มาผสมผสานเข้าด้วยกันก็จะทำให้เกิดสีสันใหม่ ๆ รวมไปถึงทั้ง 2 สิ่งนี้เป็นปัจจัยที่ทำให้ผลงานการสร้างสรรค์มีความเฉพาะ และสร้างความรู้สึกรู้สึกที่ต่างกันของแต่ละชิ้นงานให้กับผู้ฟังและผู้ชม

6. **ลักษณะของเสียงและแสงเงา** ลักษณะของเสียงในบทเพลงกับแสงและเงาในภาพวาด ทั้ง 2 สิ่งนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชิ้นงานมีความชัดเจนในการแสดงอารมณ์ความรู้สึกให้ผู้ชมให้สามารถรับรู้แล้วซาบซึ้งถึงคุณค่าในเชิงศิลปะมากขึ้น หรือกล่าวได้ว่าเป็นการเพิ่มอรรถรสให้กับผลงานศิลปะ

7. **สิ่งคิดลักษณะ รูปแบบ และรูปร่าง รูปทรง** สิ่งคิดลักษณะของบทเพลง คือ โครงสร้างทางความคิดที่กำหนดให้กับบทเพลงมีลักษณะเฉพาะ หรือมีรูปแบบต่างกันไป รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งซึ่งส่งผลให้ผู้ฟังรู้สึกวาทบทวนนั้น ๆ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่วนรูปร่างและรูปทรงในการวาดภาพเป็นการแสดงให้ผู้ชมเห็นถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการสะท้อนออกมาในชิ้นงาน ทั้ง 2 องค์ประกอบนี้เป็นสิ่งที่มีความใกล้เคียงกัน เพียงแต่ใช้วิธีนำเสนอออกมาคนละรูปแบบ และรับรู้ด้วยวิธีการที่ต่างกันออกไป

1.5.2 การเปรียบเทียบองค์ประกอบทางดนตรีและทางนาฏศิลป์ไทย

ดนตรีเป็นส่วนสำคัญของนาฏศิลป์ไทยที่ขาดไม่ได้ ดังนั้นศิลปะทั้ง 2 แขนงนี้ จึงมีความเชื่อมโยงและผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น สามารถเปรียบเทียบองค์ประกอบทางดนตรีและทางนาฏศิลป์ไทยได้ตามตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 เปรียบเทียบองค์ประกอบทางดนตรีและทางนาฏศิลป์ไทย

องค์ประกอบทางดนตรี	องค์ประกอบทางนาฏศิลป์ไทย
เสียง	การพ้องร่าหรือลีลาท่าร่า
ลักษณะจังหวะ	จังหวะ
ทำนอง	เนื้อร้องและทำนองเพลง
เสียงประสาน	การแต่งกาย
สีสันเสียง	การแต่งหน้า
ลักษณะของเสียง	อุปกรณ์การแสดงละคร
สังคีตลักษณะหรือรูปแบบ	เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบการแสดง

จากตารางที่ 1.2 เป็นการเปรียบเทียบองค์ประกอบทางดนตรีและองค์ประกอบพื้นฐานของนาฏศิลป์ไทย สามารถกล่าวโดยสรุปถึงความเหมือนและความต่างได้ ดังนี้

1. **เสียงและการพ้องร่า ลีลาท่าร่า** ทั้ง 2 สิ่งนี้ถือว่าเป็นองค์ประกอบเริ่มต้นของดนตรีและนาฏศิลป์ไทยที่มนุษย์นำมาร้อยเรียงไว้ด้วยกัน เพื่อใช้เป็นตัวกลางในการสื่อสารอารมณ์ความรู้สึก และบรรยายเรื่องราวให้กับผู้ชมผู้ฟัง

2. **ลักษณะจังหวะและจังหวะ** ลักษณะจังหวะ ความถี่ ความห่างของจังหวะ รวมไปถึงความช้า-เร็วในบทเพลง เป็นตัวกำหนดจังหวะของการร่ายรำ ดังนั้น กล่าวได้ว่าทั้ง 2 องค์ประกอบนี้มีความเกี่ยวข้อง เชื่อมโยง และแปรผันตรงกัน

3. **ทำนองและเนื้อร้อง ทำนองเพลง** โดยทั่วไปลีลาของท่วงทำนองในบทเพลงส่วนใหญ่จะสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อร้อง เพื่อให้ได้ความสละสลวย สัมผัส และคล้องจองในเชิงของภาษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถูกนำไปเป็นแนวทางสำหรับการออกแบบการพ้องร่าและลีลาท่าร่าด้วย

4. **เสียงประสานและการแต่งกาย** การแต่งกายในนาฏศิลป์ไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บทบาทและตัวละครแต่ละตัวละครมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเด่นชัดมากขึ้น ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจและปะติดปะต่อเรื่องราวของการแสดงได้ง่ายขึ้น เปรียบเทียบได้กับเสียงประสานที่ทำให้ทำนองของบทเพลงมีความโดดเด่นมากขึ้น

5. **สีสันเสียงและการแต่งหน้า** เครื่องดนตรีแต่ละเครื่องมีสีสันเสียงในแบบฉบับของตัวเอง ซึ่งสามารถใช้สื่ออารมณ์ ความรู้สึกที่ต่างกันไปได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับการแต่งหน้าให้นักแสดงแต่ละคนที่ได้รับบทบาทในการแสดงเป็นตัวละครที่ต่างกัน และสื่ออารมณ์ที่ไม่เหมือนกัน

6. ลักษณะของเสียงและอุปกรณ์การแสดงละคร ลักษณะของเสียงที่ผู้บรรเลงสร้างสรรค์ออกมา ไม่ว่าจะเป็นการเน้นเสียง การกระแทกเสียง ความดัง ความเบา เป็นการทำให้บทเพลงมีมิติที่หลากหลายและมีความไพเราะขึ้น เปรียบเสมือนการใช้อุปกรณ์การแสดงละครต่าง ๆ ในนาฏศิลป์ไทยที่ทำให้การแสดงครั้งนั้นมีความจริง วิจิตรตระการตา เพื่อให้ผู้ชมได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและเกิดความประทับใจมากขึ้น

7. สังคัตลักษณ์ รูปแบบ และเครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบการแสดง สังคัตลักษณ์เป็นองค์ประกอบที่กำหนดรูปแบบของบทเพลงให้มีลักษณะทางดนตรีเฉพาะตัว เปรียบได้กับเครื่องดนตรีหรือวงดนตรีที่บรรเลงประกอบการแสดงซึ่งเป็นสิ่งกำหนดรูปแบบของการแสดงนาฏศิลป์ไทย พร้อมทั้งเติมเต็มการแสดงให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สรุป การเปรียบเทียบองค์ประกอบที่ใช้ในงานดนตรีกับงานศิลปะอื่น

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ดนตรี จิตรกรรม และนาฏศิลป์ไทยมีองค์ประกอบที่เป็นพื้นฐานสำคัญทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดและความหมายที่เหมือน คล้าย และต่างกัน ซึ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบได้ ดังตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3 เปรียบเทียบองค์ประกอบทางดนตรี ทางจิตรกรรม และทางนาฏศิลป์ไทย

องค์ประกอบทางดนตรี	องค์ประกอบทางจิตรกรรม	องค์ประกอบทางนาฏศิลป์ไทย
เสียง	จุด	การพ้องหรือลีลาท่ารำ
ลักษณะจังหวะ	จังหวะ	จังหวะ
ทำนอง	เส้น	เนื้อร้องและทำนองเพลง
เสียงประสาน	ขนาด ระยะ และสัดส่วน	การแต่งกาย
สีสันเสียง	สี	การแต่งหน้า
ลักษณะของเสียง	แสงและเงา	อุปกรณ์แสดงละคร
สังคัตลักษณ์หรือรูปแบบ	รูปร่างและรูปทรง	เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบการแสดง

นอกจากนี้ องค์ประกอบต่าง ๆ ในข้างต้นสามารถถือได้ว่าเป็นเทคนิคสำคัญที่ใช้สำหรับการสร้างสรรค์งานศิลปะแขนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานดนตรี งานจิตรกรรม และงานนาฏศิลป์ไทยอีกด้วย สามารถกล่าวพอสังเขป ดังนี้

1. เทคนิคการสร้างสร้งงานดนตรี การเลือกเสียงประสานที่เหมาะสมกับท่วงทำนองในบทเพลง การใช้สีสันเสียงของเครื่องดนตรีที่หลากหลาย รวมถึงการสร้างลักษณะของเสียงต่าง ๆ ในบทเพลงจะทำให้บทเพลงมีความไพเราะและส่งผลให้ผู้ฟังได้ซึมซับมากขึ้น

2. เทคนิคการสร้างสร้งงานจิตรกรรม การวาดภาพโดยใช้ขนาด ระยะ และสัดส่วนอย่างเหมาะสม รวมไปถึงการเลือกสีที่หลากหลย อีกทั้งการสร้างแสงและเงาในภาพจะส่งผลให้งานจิตรกรรมมีความวิจิตรงดงาม พร้อมกันนั้นยังทำให้ชิ้นงานสามารถแสดงอารมณ์ต่อผู้ชมได้เป็นอย่างดี

3. เทคนิคการสร้างสร้งงานนาฏศิลป์ไทย การแต่งกาย การแต่งหน้า และการใช้อุปกรณ์การแสดงละครในการแสดงนาฏศิลป์ไทยเป็นเทคนิคที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสามารถช่วยเติมเต็มเสริมแต่งให้กับเรื่องราว ตำนาน และนิทานที่นำมาแสดงนั้นมีความสมจริงมากขึ้น เพื่อสร้างอารมณ์ร่วมไปถึงผู้ชมของผู้ชมให้มีอารมณ์และความรู้สึกร่วมไปด้วยขณะชมการแสดง

ภาษาบาลี		
คำศัพท์	คำอ่าน	คำแปล
ศัพท์ดนตรี		
Music	[มิว ลิค]	ดนตรี
Tone	[โตน]	เสียง
Rhythm	[ริ ธึม]	ลักษณะจังหวะ จังหวะ
Melody	[เม เลอ ดิ]	ทำนอง ทำนองเพลง
Harmony	[ฮา เมอ นิ]	เสียงประสาน
Timbre	[แตร เบรอ, แทรม เบอ]	สีสันเสียง
Tone Color	[โตน คัล เลอ]	สีสันเสียง
Dynamic	[ได แน มิค]	ความดัง เบา
Forms	[ฟอม]	สังคัตลักษณ์
ศัพท์จิตรกรรม		
Art	[อาท]	ศิลปะ
Painting	[เพน ทิง]	ภาพวาด การวาดภาพสี
Line	[ไลน]	เส้น
Dot	[ดอท]	จุด
Point	[พอยนท]	จุด
Shape	[เชพ]	รูปร่าง
Form	[ฟอรัม]	รูปทรง
ศัพท์นาฏศิลป์ไทย		
Thai Dance	[ไท ดานซ]	นาฏศิลป์ไทย

ความรู้รอบตัว

สี : สำหรับสีสັນที่ใช้ในการสร้างทัศนศิลป์สามารถแบ่งออกเป็นวรรณะของสี ได้แก่ สีวรรณะร้อนและสีวรรณะเย็น ในบางครั้งถูกเรียกว่า สีโทนเย็นและสีโทนร้อน ซึ่งสีทั้ง 2 วรรณะ ให้ความรู้สึกต่างกันออกไปอย่างเห็นได้ชัด

สีโทนร้อน

สีโทนเย็น

1.6 อิทธิพลของดนตรี

ดนตรีมีความผูกพันกับการดำรงชีวิตของมนุษย์เรามาโดยตลอด เนื่องจากดนตรีเป็นสิ่งที่สามารถที่จะเติมเต็มและแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกที่มีอยู่ภายในจิตใจ รวมไปถึงยังเป็นตัวช่วยในการพัฒนาสติปัญญาหลายด้านให้กับมนุษย์ นอกจากจะสร้างความบันเทิงแล้วดนตรียังมีบทบาทสำคัญอื่น ๆ ที่สอดแทรกอยู่ในสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ของสังคมมนุษย์ไม่ว่าจะเป็น ความเชื่อ การศึกษา สุขภาพ เศรษฐกิจ เป็นต้น

ด้วยปัจจัยและบทบาทต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไปในข้างต้นส่งผลให้ดนตรีนั้นมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ทั่วทุกมุมโลกเป็นอย่างยิ่ง ทั้งระดับตัวบุคคลและสังคมวงกว้างระดับประเทศ ขึ้นเบื้องต้นจะกล่าวถึงอิทธิพลของดนตรีโดยแบ่งเป็นอิทธิพลของดนตรีต่อบุคคลและอิทธิพลของดนตรีต่อสังคม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.6.1 อิทธิพลของดนตรีต่อบุคคล

ดนตรีนั้นมีอิทธิพลต่อบุคคลหลายด้านด้วยกัน แบ่งออกพอสังเขป คือ ด้านจิตใจและร่างกาย และด้านสติปัญญา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านจิตใจและร่างกาย

(1) สร้างความบันเทิง ตั้งแต่ในอดีตมนุษย์มีการนำเสียงดนตรีมาใช้เพื่อสร้างความสุข ความบันเทิงให้กับตนเองในโอกาสต่าง ๆ มาตลอด ไม่ว่าจะเป็นงานรื่นเริง งานเลี้ยงฉลองต่าง ๆ เพื่อแสดงออกถึงความยินดีปรีดา ความสุขใจ นอกเหนือจากนี้มนุษย์ยังนำดนตรีมาใช้ในงานอวมงคลต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงความโศกเศร้าอาลัย อีกทั้งระลึกถึงเหตุการณ์และบุคคลต่าง ๆ

รูปที่ 1.21 ดนตรีในงานรื่นเริง งานเลี้ยงฉลอง
(ที่มา : <https://www.pexels.com/>)

รูปที่ 1.22 ดนตรีในงานอวมงคล
(ที่มา : https://www.matichon.co.th/prachachuen/news_1549114)

(2) ส่งเสริมการเรียนรู้จักตนเอง บุคคลแต่ละบุคคลมีปัจจัยพื้นฐานที่ต่างกันออกไป จึงส่งผลให้มีนิสัย ความชื่นชอบ ความถนัด และด้านอื่น ๆ ที่ต่างกันออกไปเช่นกัน ดังนั้นการที่มนุษย์เรามีความเข้าใจหรือรู้จักตนเองจึงสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตต่อไปในอนาคต ซึ่งดนตรีเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์เข้าใจจิตใจของตัวเองหรือมีความรู้จักตนเองมากขึ้น

เนื่องจากดนตรีหรือบทเพลงนั้นมีหลากหลายรูปแบบ และสามารถเข้าถึงจิตใจลึกซึ้งไปถึงสิ่งที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ได้ดี ประกอบกับมนุษย์สามารถเลือกที่จะฟังบทเพลงเหล่านั้นได้อย่างอิสระ เพื่อเป็นการแนะแนว สะท้อนจิตใจ และสร้างความเข้าใจในตัวเองได้มากขึ้น

(3) บำบัดจิตใจและร่างกาย คนตรีสามารถฟื้นฟูและปลอบประโลมจิตใจของมนุษย์ได้ โดยดนตรีถูกนำมาประยุกต์และสร้างเป็นกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อผ่อนคลายอาการความผิดปกติต่าง ๆ ทางด้านร่างกายและจิตใจ คงไว้ซึ่งสุขภาวะที่ดีของร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ความรู้สึก (สรวลี สุนทรวิจิตร. 2560 : 10) ซึ่งการบำบัดจิตใจและร่างกายโดยใช้ดนตรีเป็นพื้นฐานสำคัญนั้น สามารถเรียกอีกอย่างได้ว่า “ดนตรีบำบัด (Music Therapy)”

ดนตรีบำบัดแบ่งได้หลายระดับ ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปจนถึงระดับสูง สำหรับดนตรีบำบัดขั้นพื้นฐานอาจกล่าวได้ว่า เป็นกิจกรรมที่มนุษย์ปฏิบัติกันในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว เช่น การเลือกฟังเพลงที่ชื่นชอบเพื่อผ่อนคลายจิตใจ การฟังบทเพลงเพื่อสร้างกำลังใจและแรงบันดาลใจให้กับตัวเอง เป็นต้น

ส่วนดนตรีบำบัดในขั้นระดับที่สูงเป็นกิจกรรมสำหรับผู้ที่มีการป่วยหรือผิดปกติบางอย่าง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยนักดนตรีบำบัดที่มีความชำนาญเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และมีความเข้าใจ ความใส่ใจ ในรายละเอียดเป็นอย่างมาก กล่าวได้ว่าเป็นการผสมผสานความรู้ทางดนตรีเข้ากับจิตวิทยา เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบบทเพลง และสร้างเป็นกิจกรรมให้เหมาะกับผู้ที่เข้ารับการบำบัด

รูปที่ 1.23 กิจกรรมดนตรีบำบัด

(ที่มา : <https://adaymagazine.com/joseph-music-therapy/>)

(4) ส่งเสริมสุขภาพ ดนตรีถูกนำมาใช้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ โดยกิจกรรมเหล่านั้นสามารถส่งเสริมสุขภาพได้เป็นอย่างดี ซึ่งอาจถูกเรียกว่า “การเต้นหรือกิจกรรมเข้าจังหวะ (Rhythmic Activities)” ก็ได้ กิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่เน้นการเคลื่อนไหวร่างกายให้เข้ากับจังหวะของบทเพลงเป็นหลัก ถือว่าเป็นการออกกำลังกายที่ทำให้สุขภาพแข็งแรง พร้อมกันนั้นยังได้รับความเพลิดเพลินสนุกสนานจากการฟังบทเพลงไปด้วย

ในปัจจุบันการเต้นและกิจกรรมเข้าจังหวะได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งเหมาะสำหรับร่างกายของแต่ละช่วงวัยที่ต่างกันออกไป และขึ้นอยู่กับความชื่นชอบส่วนบุคคล เช่น การเต้นลีลาศ การเต้นฮิปฮอป (Hip Hop Dance) รำไทเก๊ก (Tai Chi) การเล่นเกมประกอบเพลง การเต้นแอโรบิก (Aerobic Dance) เป็นต้น

รูปที่ 1.24 การเต้นฮิปฮอป
(ที่มา : <https://unsplash.com/>)

รูปที่ 1.25 รำไทเก๊ก

(ที่มา : <https://www.happinessisthailand.com/2017/08/27/tai-chi-therapy/>)

2. ด้านสติปัญญา

(1) พัฒนาการ ทักษะ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากดนตรีนั้น ถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อตัวบุคคลอย่างเห็นได้ชัด สำหรับประเทศไทย “กิจกรรมวงโยธวาทิต (Military Band)” เป็นตัวอย่างกิจกรรมทางดนตรีที่แสดงให้เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยกิจกรรมวงโยธวาทิตเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่มีความนิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตัวบุคคล ทั้งได้พัฒนาทักษะดนตรีตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน พัฒนาสมรรถภาพทางกาย ฝึกฝนการอยู่ร่วมกับผู้อื่นภายในวง ปลุกฝังให้มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ดีต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต และเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมวงกว้างระดับประเทศ

รูปที่ 1.26 วงโยธวาทิต

(ที่มา : https://en.wikipedia.org/wiki/File:Jour_d9e277a_Lib%3%A9th%C3%A2tion_J%3%A8ri_9_d9e277mai_2010_10.jpg)

(2) พัฒนาระบบการทางความคิด ดนตรีเป็นศิลปะที่เกิดขึ้นจากการนำเสียงมาเรียบเรียงด้วยความคิดสร้างสรรค์ อย่างเป็นระบบแบบแผนและมีตรรกะ ซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิดที่ผสมผสานระหว่างอารมณ์ความรู้สึกและความสมเหตุสมผลเข้าด้วยกัน ไม่เพียงเท่านั้นการบรรเลงดนตรียังเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดสมาธิและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์วิธีบรรเลงบทเพลงลักษณะใหม่ ๆ อีกทั้งต้องใช้ความเพียรพยายามในการฝึกซ้อม ลองผิดลองถูกจนทำให้บทเพลงนั้น ๆ ไพเราะ ความความต้องการของผู้บรรเลงได้

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าดนตรีเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถพัฒนากระบวนการทางความคิดของมนุษย์ได้ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทางอารมณ์อย่างมีศิลปะ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดนอกกรอบเพื่อทำให้ได้ผลลัพธ์ทางดนตรีที่หลากหลายและงดงามทางปัญญา รวมไปถึงฝึกให้เกิดความอดทนและความเพียรพยายามจนกว่าบรรลุเป้าหมาย สิ่งเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งอื่น ๆ ในชีวิตได้

(3) ส่งเสริมความกล้าแสดงออก ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรี ผู้ที่เรียนรู้ และมีทักษะด้านดนตรี มักมีโอกาสนี้จะได้แสดงความสามารถด้านต่าง ๆ ต่อสาธารณชนอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งเป็นประสบการณ์ชีวิตอย่างหนึ่งที่น่าสนใจต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม เนื่องจากประสบการณ์ดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างหรือทำให้เกิดความความมั่นใจในตนเอง ซึ่งจะมีผลต่อบัณฑิตอื่น ๆ ในการดำรงชีวิต กล่าวได้ว่าดนตรีเป็นสิ่งที่เปิดโอกาส สร้างพื้นที่ และส่งเสริมความกล้าแสดงออกนั้นเอง

การแสดงความสามารถด้านดนตรีที่ตนเองมี ด้วยแนวทางที่สร้างสรรค์ เพื่อสร้างความจริงใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ถือได้ว่าเป็นความกล้าแสดงออกอย่างถูกต้อง เป็นการแสดงผลลัพธ์ของความตั้งใจในการหมั่นฝึกซ้อม ฝึกฝน ที่ทำให้บทเพลงนั้น ๆ ถูกบรรเลงออกมาได้อย่างไพเราะ อย่างน้อยที่สุดปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลให้ตัวบุคคลนั้นตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเองรัก

รูปที่ 1.27 การแสดงดนตรีต่อสาธารณชน

(ที่มา : <https://www.nbcnews.com/business/business-news/concert-sales-are-reaching-record-levels-despite-surging-delta-variant-n1275899>)

1.6.2 อิทธิพลของดนตรีต่อสังคม

ดนตรีมีบทบาทหลายด้านในสังคมมนุษย์ ซึ่งก่อให้เกิดเป็นอิทธิพลของดนตรีที่มีต่อสังคมสามารถแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. สร้างความสามัคคีในสังคม หลายครั้งที่ผู้ประพันธ์ต้องการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในสังคม ด้วยจุดประสงค์ดังกล่าวจึงทำให้เกิดบทเพลงที่มีเนื้อหาที่มุ่งเน้นในการโน้มน้าวและชักจูงทางความคิดของผู้คนในสังคมให้คิดไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ว่าด้วยท่วงทำนอง จังหวะของบทเพลง หรือเนื้อเพลงที่สื่อถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจกัน บทเพลงลักษณะนี้บางครั้งถูกเรียกว่า “เพลงปลุกใจ” อาทิ บทเพลงต้นตระกูลไทย บทเพลงเกิดเป็นไทยตายเพื่อไทย บทเพลงบ้านเกิดเมืองนอน บทเพลงสามัคคีชุมนุม เป็นต้น

สามัคคีชุมนุม

พวกเราเหล่าชุมนุม
ต่างภูมิไกรภัก สมัครสมาน
ล้วนมิตร จิตชื่นบาน
สรวลเริงอยู่ ทุกผู้ทุกนาม
อันความกลมเกลียว กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
ทุกสิ่งประสงคังใจ จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี

กิจใด ๘ ประสงค์มี ร่วมใจภักดีแต่พระจอมสยาม
พร้อมพรบตั้งมือเดียวยาม ยากเย็นเห็นง่าย บำนาญ บ่วง
อันความกลมเกลียว กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
ทุกสิ่งประสงคังใจ จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี

ที่หนักก็จักเบาลาย ที่อันตรายก็จักจัดขวาง
ฉลองพระเดชบงอาจ กตเวทีคุณพระกรุณา
อันความกลมเกลียว กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
ทุกสิ่งประสงคังใจ จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี

สามัคคีนี้แหละล้ำเลิศ จักชูชาติเชิดพระศาสนา
สยามรัฐจักวัฒนา ปราบกฎเกียรติฟุ้งเฟื่องกระเดื่องแดนดิน
อันความกลมเกลียว กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
ทุกสิ่งประสงคังใจ จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี

เนื้อร้องโดย เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี

2. บ่งบอกความเป็นชาติ การสร้างชาติเป็นกระบวนการหนึ่งที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ในอดีตและยังส่งผลมาถึงปัจจุบัน มนุษย์ส่วนใหญ่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มจนทำให้เกิดเป็นสังคม และเมื่อหลาย ๆ สังคมมารวมกันเป็นสังคมที่มีขนาดใหญ่ขึ้นกว่าเดิมจึงเกิดคำว่า “ชาติ” ซึ่งดนตรีหรือบทเพลงนั้นมีบทบาทต่อกระบวนการการสร้างชาติเป็นอย่างมาก

เนื่องจากบทเพลงสามารถสร้างความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ที่อยู่ด้วยกันในสังคมขนาดใหญ่ว่าเป็นเพื่อนร่วมชาติซึ่งกันและกันได้ อีกทั้งบทเพลงยังมีอิทธิพลที่สามารถบ่งบอกความเป็นชนชาตินั้น ๆ ได้ โดยบทเพลงลักษณะนี้ถูกเรียกว่า “เพลงชาติ (National Anthem)” เช่น เพลงชาติบรูไน เพลงชาติลาว เพลงชาติฟิลิปปินส์ เพลงชาติไทย เป็นต้น

เพลงชาติไทย

ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย
เป็นประชารัฐ ไผทของไทยทุกส่วน
อยู่ดำรงคงไว้ได้ทั้งมวล
ด้วยไทยล้วนหมาย รักสามัคคี
ไทยนี้รักสงบ แต่ถึงรบไม่ขลาด
เอกราชจะไม่ให้ใครข่มขี่
สละเลือดทุกหยาดเป็นชาติพลี
เถลิงประเทศชาติไทยทวี มีชัย ชโย

เนื้อเพลงโดย ทลวงสารานุประพันธ์ (นวล ปาจิณพยัคฆ์)
ประพันธ์โดย พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยะกร)

1.6.3 ปลุกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับสังคม

บทเพลงมีอิทธิพลในการปลุกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับสังคมมาโดยตลอด อาจเป็นเพราะเสียงของบทเพลงสามารถเข้าถึงผู้คนได้ง่าย ซึ่งเหมาะที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปลุกฝังจิตสำนึกต่าง ๆ สำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและปลอดภัย บางครั้งบทเพลงอาจมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐหรือสะท้อนสภาพความเป็นจริงในสังคม เพื่อให้ผู้ฟังตระหนักถึงพฤติกรรมที่ไม่ควรปฏิบัติต่อผู้อื่น

บทเพลง 3 ป ปลอดภัย

* คิด คิด คิด กันก่อนดีไหม คิด คิด คิด ก่อนจะทำอะไร
คิดก่อนทำ จำไว้ขึ้นใจ 3 ป ปลอดภัย จำไว้ให้ดี

- ป 1 ปลุกสำนึกอันตราย ยิ่งไง ยิ่งโง่ เราจะทำยิ่งโง่ (มีอันตรายนะ ต้องคิดกันก่อนนะ)
- ป 2 ประเมินความเสี่ยง ยิ่งโง่ ยิ่งโง่ เราจะทำยิ่งโง่ (มีอันตรายนะ บาดเจ็บแค่ไหนนะ)
- ป 3 ปรับเปลี่ยนให้ปลอดภัย ยิ่งโง่ ยิ่งโง่ เราจะทำยิ่งโง่ (ต้องทำอย่างระนะ เราจึงจะปลอดภัย)

ของหนักแค่เนี่ย คิดว่ายากไหว ฐู๋โหม ฐู๋โหม เป็นอันตรายได้
ร่างกายบาดเจ็บ กลายเป็นเรื่องใหญ่ ใช้เครื่องทุ่นแรงดีไหม
เพื่อความปลอดภัยของเราเอง ใช้เครื่องทุ่นแรง นะจะ จะได้ปลอดภัย

เราฐู๋ เราคิด ก่อนเปิด-ปิดสวิตช์ไฟ ถ้ามือเปียก อาจถูกช็อตได้
อันตรายทุกที ต้องถอดปลั๊กทุกครั้ง หลังเลิกใช้งาน ก่อนเดินออกจากบ้าน ตรวจตราปลั๊กไฟให้ดี
แค่นี้ก็ปลอดภัย ปลอดภัย ปลอดภัย ถอดปลั๊กไฟทุกที แค่นี้ ก็ปลอดภัย

จะข้ามถนนหยุดคิดสักหน่อย จะขึ้นสะพานลอย หรือวิ่งข้ามไป รถทางซ้ายก็เยอะ ทางขวาก็วิ่งไว
เพื่อความปลอดภัย ขึ้นสะพานลอยทันที เพื่อความปลอดภัยข้ามทางม้าลายทันที
ข้ามสะพานลอย ข้ามทางม้าลายดีกว่านะ
(ซ้ำ *)

โดย ไพฑูรย์ เพิ่มศิรินิवास

1.6.4 สร้างค่านิยม

ค่านิยม หมายถึง "สิ่งที่บุคคลหรือสังคมยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจและกำหนดการกระทำ
ของตนเอง" (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ซึ่งเสียงดนตรีมีอิทธิพลต่อการสร้างค่านิยมในสังคมอย่างเห็นได้ชัด
เช่น ค่านิยมในการแต่งกาย ค่านิยมเกี่ยวกับวัฒนธรรมของต่างชาติ เป็นต้น ซึ่งค่านิยมเหล่านี้ส่วนใหญ่
มักเกิดจากความชื่นชอบในผลงานดนตรีของตัวศิลปินหรือวงดนตรีที่มีชื่อเสียงทั้งสิ้น ส่งผลให้เกิดพฤติกรรม
เลียนแบบศิลปิน หรือนำศิลปินเหล่านั้นมาเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต ไม่เพียงเท่านั้นค่านิยมต่าง ๆ
ที่เกิดขึ้นยังถูกขับเคลื่อนเป็นวงกว้างในระดับประเทศอีกด้วย

รูปที่ 1.28 ความนิยมในกลุ่มนักร้องเกาหลี ทำให้เกิดเวทีการประกวดเต้นโคพเวอร์ในประเทศไทย
(ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=L1sEvShwKXk>)

รูปที่ 1.29 ค่านิยมเกี่ยวกับวัฒนธรรมเกาหลีทำให้เกิดกิจกรรมและธุรกิจเกี่ยวกับเกาหลีในประเทศไทย
(ที่มา : <https://salehere.co.th/articles/utcckr-korean-for-kpop-and-drama>)

1.6.5 เศรษฐกิจ

ยุคสมัยปัจจุบันในสังคมประเทศไทยสามารถพบเห็นธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับดนตรีมากขึ้น
ธุรกิจลักษณะนี้ถูกเรียกว่า ธุรกิจดนตรี ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ เช่น สถาบันดนตรี ค่ายเพลง ห้องอัดเสียง
ร้านขายอุปกรณ์ดนตรี ธุรกิจดนตรีเชิงท่องเที่ยว เป็นต้น โดยธุรกิจดนตรีเหล่านี้มีความเชื่อมโยงและผูกพัน
ต่อกันเป็นห่วงโซ่ธุรกิจขนาดใหญ่ จนส่งผลให้ดนตรีสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมากมหาศาล
จึงกล่าวได้ว่าดนตรีเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง

รูปที่ 1.30 ธุรกิจดนตรี : ห้องอัดเสียง
(ที่มา : <https://www.musicradar.com/how-to/11-tips-for-anyone-who-wants-a-career-in-a-recording-studio>)

รูปที่ 1.31 ชูกิจดนตรีเชิงท่องเที่ยว : การแสดงดนตรีสด

(ที่มา : <https://www.nytimes.com/2020/08/23/arts/music/coronavirus-concert-experiment.html>)

1.6.6 เผยแพร่วัฒนธรรม

นอกเหนือจากอิทธิพลต่อสังคมระดับประเทศแล้ว ดนตรียังมีอิทธิพลต่อสังคมระดับโลกอีกด้วย ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก มักสานสัมพันธ์กันด้วยการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ รวมไปถึงวัฒนธรรมด้านดนตรีด้วย ซึ่งนับได้ว่าการเผยแพร่วัฒนธรรมดนตรีไปสู่นานาชาติเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ พร้อมกับอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและดีงามของแต่ละประเทศ ไม่เพียงเท่านั้น ยังเป็นการแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ทางปัญญาและความเจริญก้าวหน้าของประเทศตนเองให้เป็นที่ยอมรับของชาวโลก

รูปที่ 1.32 การแสดงดนตรีที่นำเครื่องดนตรีจากวัฒนธรรมของทั้ง 10 ประเทศอาเซียนบรรเลงร่วมกัน

(ที่มา : อานันท์ บาดคง 2562 : 112-114)

สรุป อิทธิพลของดนตรี

จากทั้งหมดที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าดนตรีสามารถสร้างแรงขับเคลื่อนทางอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ อีกทั้งดนตรียังถูกนำไปใช้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ดนตรีมีอิทธิพลต่อบุคคล และขยายวงกว้างออกไปจนมีอิทธิพลต่อสังคมอีกด้วย สามารถกล่าวอีกอย่างว่า “ดนตรีนั้นมีอิทธิพลต่อสติปัญญา จิตใจ และร่างกายของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง”

ความรู้รอบตัว

สามัคคีชุมนุม : เป็นบทเพลงที่เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ประพันธ์เนื้อร้องขึ้นมาใหม่โดยใช้ทำนองเดิมของบทเพลง ออลด์แลงไทม์ (Auld Lang Syne) ซึ่งประพันธ์ขึ้นโดย โรเบิร์ต เบิร์นส์ (Robert Burns) นักประพันธ์ชาวสกอตแลนด์ เพลงออลด์แลงไทม์ ถูกประพันธ์ขึ้นราวปี ค.ศ. 1788 (พ.ศ. 2331) โดยบทเพลงต้นฉบับของโรเบิร์ตเบิร์นส์ เป็นการนำทำนองของเพลงพื้นบ้าน และนำบทกวีของสกอตแลนด์มาใช้ร่วมกัน สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันบทเพลงสามัคคีชุมนุมยังคงเป็นบทเพลงที่ได้รับความนิยมโดยนำมาใช้บรรเลงในกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ด้วยท่วงทำนองที่ฟังง่าย ติดหู ประกอบกับเนื้อเพลงฉบับภาษาไทยที่มีความสละสลวยอันเป็นลักษณะเฉพาะของภาษากวี และเนื้อหาของบทเพลง ที่มุ่งเน้นในการสร้างความสามัคคีในสังคม

รูปที่ 1.33 โรเบิร์ต เบิร์นส์ (Robert Burns)

(ที่มา : <https://www.facebook.com/vpe/robertburnspoetry/posts/>)

กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 1

ความรู้เกี่ยวกับดนตรีเบื้องต้น

กิจกรรมคิดวิเคราะห์ที่ 1.1 “ศิลปะ” สำหรับนักเรียน หมายความว่าอะไร

กิจกรรมคิดวิเคราะห์ที่ 1.2 ให้นักเรียนสรุปอิทธิพลของดนตรีต่อบุคคล

1. ด้านจิตใจ และร่างกาย
2. ด้านสติปัญญา

กิจกรรมคิดวิเคราะห์ที่ 1.3 ให้นักเรียนสรุปอิทธิพลของดนตรีต่อสังคม

1. สร้างความสามัคคีในสังคม
2. บ่งบอกความเป็นชาติ
3. ปลุกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับสังคม
4. สร้างค่านิยม
5. เศรษฐกิจ
6. เผยแพร่วัฒนธรรม

กิจกรรมคิดวิเคราะห์ที่ 1.4 คนตริมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียนอย่างไร

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1.1 ให้นักเรียนวิเคราะห์เนื้อร้องของเพลงศึกบางระจัน เพื่อออกแบบการแสดงอย่างสร้างสรรค์ตามหัวข้อที่กำหนด

ศึกบางระจันจำให้มันพี่น้องชาติไทย
เกียรติประวัติสร้างไว้แด่ชนชาติไทยรุ่นหลัง
แม่ชีวัด ยอมอุทิศเพื่อชาติอับปาง
เลือดไทยต้องมาไหลหลังท้าวพื้นแผ่นดินทอง

ไทยคงเป็นไทย มีใจชาติเป็นเชลย
ไทยมิเคย ถอยร่นชนชาติศัตรู
บางระจัน แม่สิ้นอาวูจะสู้
สองดาบฟาดฟันศัตรู
สู้จนชีพหมดลมลาย

ตัวตาย ดีกว่าชาติตาย
เพียงเลือดหยาดสุดท้าย ขอให้ไทยคงอยู่
แดนทอง ของไทยมิใช่ศัตรู
แม้ใครรุกรานต้องสู้ เพื่อกู๋แหลมถิ่นไทยงาม

ประพันธ์เนื้อร้องโดย ชูญวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์)

1. เครื่องแต่งกาย
2. อุปกรณ์การแสดงละคร
3. ฉากประกอบการแสดงละคร

กิจกรรมการพัฒนาทักษะที่ 1.1 ให้นักเรียนจินตนาการเปรียบเทียบภาพวาดที่กำหนดและตอบคำถาม

ภาพวาดวิวทะเล โดย วินเซนต์ แวน โก๊ะ (Seascape near Les Saintes-Maries-de-la-Mer)
(ที่มา : <https://www.vangoghmuseum.nl/en>)

คำถาม

1. ภาพที่เห็นหากเป็นบทเพลงจะเป็นบทเพลงที่มีลักษณะใด
2. ภาพที่เห็นจะเป็นบทเพลงที่มีจังหวะช้า หรือเร็ว
3. นักเรียนจะใช้เครื่องดนตรีชนิดใดบรรเลงเป็นทำนองหลัก
4. บทเพลงสื่ออารมณ์ความรู้สึกใด

คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 1

ความรู้เกี่ยวกับดนตรีเบื้องต้น

จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของดนตรีมีอะไรบ้าง
2. องค์ประกอบงานดนตรีเชื่อมโยงกับศิลปะแขนงใดบ้าง
3. คนตรีกับงานจิตรกรรมมีความสอดคล้องกันอย่างไรบ้าง จงยกตัวอย่างมา 3 ข้อ
4. คนตรีถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบใดเมื่ออยู่กับนาฏศิลป์ไทย
5. วงดนตรีไทยที่บรรเลงประกอบการแสดงมีวงอะไรบ้าง และแต่ละวงใช้เครื่องดนตรีชนิดใดในการแสดง จงยกตัวอย่างมา 2 วง

